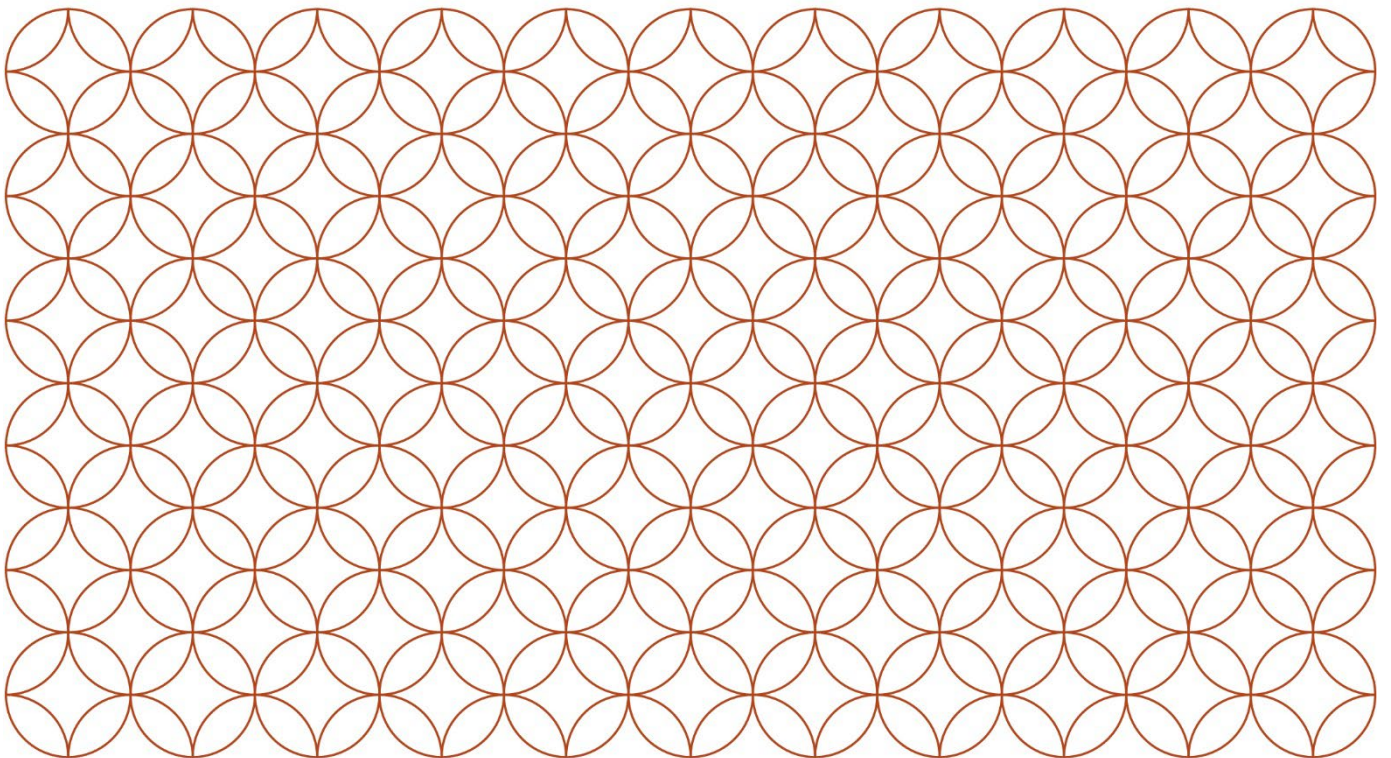




REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Redovisning av uppdrag om översyn av området digitalisering i förskolans läroplan



Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2024-05-31

Diarienummer: 2023:2730

Skolverket, Stockholm 2024

Innehåll

Redovisning av uppdrag om översyn av området digitalisering i förskolans läroplan	1
Innehåll	4
Förord	5
Sammanfattning	6
1. Bakgrund.....	7
1.1 Tidigare förändringar av området digitalisering i förskolans läroplan	7
1.2 Uppdraget	7
1.3 Relaterade uppdrag.....	8
1.3.1 Uppdrag om lärverktyg i skolväsendet (U2023/03229).....	8
1.3.2 Folkhälsomyndighetens uppdrag om digital medieanvändning bland barn och unga (S2023/01669)	8
2. Arbetsprocess	8
3. Skolverkets förslag.....	9
3.1 Redovisning av förslagen.....	9
3.1.1 Begreppen digital och digitalisering	9
3.1.2 Värdera och välj lärverktyg	10
3.1.3 Kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt.....	10
3.1.4 Rörelse och fysisk aktivitet.....	11
3.1.5 Högläsning	11
3.1.6 Ändringar av redaktionell karaktär	12
4. Vägval och avgränsningar	12
4.1.1 Reglering av användande av digitala lärverktyg utifrån barnets ålder	12
4.1.2 Förskolan ska erbjuda i huvudsak skärmfria miljöer.....	13
4.1.3 Användningen av digitala lärverktyg i förskolan ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde.....	13
5. Remissynpunkter.....	14
5.1 Inkomna remissynpunkter.....	15
6. Implementering	18
7. Fortsatta behov.....	18
Referenser	19

Förord

Enligt uppdrag i ändringen av regleringsbrev till Skolverket (U2023/02765) om översyn av området digitalisering i förskolans läroplan ska Skolverket föreslå ändringar i förskolans läroplan (SKOLFS 2018:50). Uppdraget ska redovisas senast den 4 juni 2024.

Till redovisningen hör följande bilagor:

Bilaga 1: Skolverkets förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan

Bilaga 2: Sändlista remissinstanser

Sammanfattning

Skolverket har under 2023 och 2024 haft i uppdrag att göra en översyn av förskolans läroplan när det gäller området digitalisering. Enligt uppdraget ska Skolverket redovisa förslag som innebär att det inte längre är ett krav på att använda digitala verktyg i förskolan, att utbildningen i förskolan i huvudsak ska vara skärmfri för barnen samt att eventuellt användandet av digitala lärverktyg ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde.

I arbetet med uppdraget har Skolverket inhämtat kunskaper och synpunkter genom samtal med rektorer, förskollärare och barn på referensskolor och i samråd med forskare, övriga skolmyndigheter och andra intressenter på förskolområdet. Skolverket har även tagit hänsyn till WHO:s riktlinjer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn.¹ Förslagen till ändringar i förordningen finns i bilaga 1.

Skolverket föreslår att begreppen digital/digitala och digitalisering stryks i läroplanen. Begreppet digitala lärverktyg ersätts därför på vissa ställen av det bredare begreppet lärverktyg. Myndigheten föreslår även att införa begreppet teknikutveckling i läroplanen för att markera att förskolan även fortsatt ska ge barn förutsättningar att utveckla en förståelse för den teknikutveckling de möter i vardagen. Vidare föreslår myndigheten att förskollärares ansvar för att värdera och välja arbetssätt och lärverktyg utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, förstärks. Skolverket föreslår även en breddning av innehållet om ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt så att förskolan tydligare ska få i uppdrag att skapa förutsättningar för att barn på sikt ska kunna tillägna sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Därutöver lämnar myndigheten förslag som förstärker innehållet om fysisk aktivitet och rörelse samt högläsning. Det föreslås även några redaktionella ändringar.

¹ WHO, 2020

1. Bakgrund

1.1 Tidigare förändringar av området digitalisering i förskolans läroplan

År 2017 beslutade regeringen om en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet.² Strategin syftade till att alla barn, elever, unga och vuxna ska få de kunskaper de behöver för arbetslivet, för livet i stort och för den framtida kompetensförsörjningen. Samma år fick Skolverket i uppdrag av regeringen att göra en översyn av förskolans läroplan.³ Enligt uppdraget skulle Skolverket beakta myndighetens tidigare förslag till komplettering av läroplanen i frågan om hur barns digitala kompetens kan stärkas i förskolan. 2018 fattade regeringen beslut om den nu gällande läroplanen, Läroplan för förskolan, Lpfö 18. I läroplanen anges bland annat att utbildningen ska ge barnen förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens och att förskollärare har ansvar för att varje barn får använda digitala verktyg på ett sätt som stimulerar utveckling och lärande.⁴

1.2 Uppdraget

I ändringen av regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens skolverk⁵ fick Skolverket följande uppdrag av regeringen:

Statens skolverk ska föreslå ändringar i förskolans läroplan (SKOLFS 2018:50) som innebär att det inte ska finnas krav på att digitala lärverktyg ska användas i förskolan.

Myndigheten ska även föreslå ändringar som innebär att utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri för barnen. Detta eftersom vetenskaplig empiri och beprövad erfarenhet visar att analoga aktiviteter i analoga miljöer gynnar barns lärande och allsidiga utveckling samt kan bidra till att minska barnens stillasittande.

Myndigheten ska vidare föreslå ändringar som innebär att eventuell användning av digitala lärverktyg i förskolan ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde. Vid genomförandet av uppdraget ska Skolverket inhämta kunskaper och erfarenheter från relevanta aktörer, särskilt vad gäller barns kognitiva utveckling, hälsa och välbefinnande i relation till användandet av digitala lärverktyg.

Myndigheten ska i arbetet beakta Regeringskansliets remittering av Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951) och Världshälsoorganisationens riktlinjer om skärmtid -

² U2017/04119/S

³ U2017/01929/S

⁴ SKOLFS 2018:50

⁵ U2023/02765

Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age (WHO, 2019). Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om uppdraget. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 4 juni 2024.

1.3 Relaterade uppdrag

Skolverket och Folkhälsomyndigheten har två olika regeringsuppdrag som har beröringspunkter med detta uppdrag om översyn av förskolans läroplan om digitalisering. Dessa regeringsuppdrag har emellertid senare redovisningsdatum än förslaget till ändring av läroplanen för förskolan, men de kan på olika sätt påverka tillämpningen av förslaget i denna översyn.

1.3.1 Uppdrag om lärverktyg i skolväsendet (U2023/03229)

I november 2023 fick Skolverket i uppdrag av regeringen att ta fram allmänna råd eller rekommendationer om val och användning av lärverktyg i undervisningen i skolväsendet. Vidare ska myndigheten ta fram stödmaterial för huvudmän, rektorer, lärare och förskollärare som kan tillämpas vid val och användning av lärverktyg i undervisningen i skolväsendet. Skolverket ska redovisa uppdraget senast den 15 januari 2025.⁶ Bedömningen är att de allmänna råden eller rekommendationerna samt stödmaterialen kommer ha betydelse för implementeringen av detta förslag.

1.3.2 Folkhälsomyndighetens uppdrag om digital medieanvändning bland barn och unga (S2023/01669)

I maj 2023 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram vägledning och rekommendationer för digital medieanvändning i barn- och ungdomsgrupper. Den 15 december 2024 ska Folkhälsomyndigheten delredovisa uppdraget.⁷ Den kommande redovisningen kan ha betydelse för implementeringen av detta förslag

2. Arbetsprocess

Som anges i regeringsuppdraget har myndigheten beaktat Regeringskansliets remittering av Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027⁸ och Världshälsoorganisationens riktlinjer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn - *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*⁹. Utöver det har Skolverket

⁶ U2023/03229

⁷ S2023/01669

⁸ U2022/03951

⁹ WHO, 2020.

även beaktat Folkhälsomyndighetens rekommendationer om fysisk aktivitet och stillasittande för barn 0–5 år.¹⁰

I arbetet med uppdraget har Skolverket inhämtat kunskaper och synpunkter från cirka 80 personer som representerade 44 olika myndigheter¹¹, rektorer, förskollärare och barnskötare¹², intresseorganisationer¹³ och lärosäten¹⁴. Skolverket har bjudit in till åtta samråd och har deltagit på ett möte med intresseorganisationer.

Förslagen till ändringar i läroplanen med tillhörande konsekvensutredningar har remitterats till huvudmän, myndigheter, lärosäten, organisationer och andra intressenter enligt en upprättad sändlista, se bilaga 2.

3. Skolverkets förslag

Förslaget kan läsas i sin helhet i bilaga 1 till denna redovisning, *Skolverkets förslag till ändring av förordning om läroplan för förskolan*.

3.1 Redovisning av förslagen

3.1.1 Begreppen digital och digitalisering

Begreppen digital/digitala och digitalisering förekommer på åtta ställen i nu gällande läroplan. Fem av dessa är kopplade till användande av digitala verktyg i undervisningen. På vissa ställen ersätts begreppet digitala verktyg av det bredare begreppet lärverktyg. På tre ställen används digitalisering och digital i stycket som handlar om digital kompetens. Enligt regeringsuppdraget ska Skolverket lämna förslag som innebär att det inte ska finnas krav på användandet av digitala lärverktyg i förskolan. Mot bakgrund av detta föreslår Skolverket att orden digital och digitalisering stryks på samtliga ställen i läroplanen.

En majoritet av de synpunkter som inkommit i remissvaren innehåller kritik mot att digitalisering som begrepp tas bort. I en stor del av remissyttrandena kommenteras specifikt avsaknaden av innehåll om digital kompetens. För att möta denna kritik har Skolverket valt att använda det vidare begreppet teknikutveckling för att barnen i förskolan ska ges förutsättningar att utveckla en förståelse för den

¹⁰ Folkhälsomyndigheten, 2023.

¹¹ Folkhälsomyndigheten, Sameskolstyrelsen, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten

¹² Boden, Botkyrka, Forshaga, Jönköping eventuellt lägga till Luleå

¹³ Barnläkarföreningen, Föräldraalliansen, Idéburna skolors riksförbund, Kommunal, Renägarförbundet, Riksföreningen attention, Riksorganisationen Same Átnam, Sefif, Svenska Tornedalingars Riksförbund, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska riksförbundet, Sveriges kommuner och regioner, Sveriges Lärare, Sveriges Skolledare, Trajosko Drom, Waldorfförskolornas samråd.

¹⁴ Göteborgs universitet, Högskolan i Dalarna, Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kristianstad, Högskolan väst, Karolinska institutet, Linköpings universitet, Linnéuniversitet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Mittuniversitetet, Mälardalens universitet, Stockholms universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet, Uppsala universitet

teknikutveckling de möter i vardagen.¹⁵ Genom att lyfta fram teknikutveckling möjliggörs samtal om den teknik som barn möter både i förskolan och i hemmet. Det finns enligt myndigheten förutsättningar att på detta sätt påbörja utvecklingen av en digital kompetens i förskolan utan att nödvändigtvis använda digitala lärverktyg, samtidigt som teknikområdet i läroplanen förstärks.

Skolverket bedömer att det är fortsatt viktigt att barnen i förskolan får möjlighet att möta olika typer av lärverktyg. Myndigheten föreslår därför att rektorn fortsatt ska ha ett ansvar för att en god och tillgänglig miljö utformas i förskolan men med tillägget att barnen får tillgång till olika lärverktyg.

3.1.2 Värdera och välj lärverktyg

I uppdraget från regeringen framgår att Skolverket ska föreslå ändringar som innebär att eventuell användning av digitala lärverktyg ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde.

I 1 kap. 5 § skollagen anges att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolverket bedömer att användandet av andra begrepp än de som finns i skollagen, såsom dokumenterat pedagogiskt mervärde, kan skapa en otydlighet i relation till skollagens formulering. Myndigheten föreslår därför att läroplanen ska utgå från begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare föreslår Skolverket en förstärkning av förskollärarens ansvar för att värdera och välja arbetssätt och lärverktyg, oavsett om de är digitala eller analoga. Ett fåtal remissinstanser är kritiska till att Skolverket föreslår en sådan förstärkning utan att det samtidigt tas fram nationella riktlinjer eller vägledande stöd för att värdera och välja lärverktyg i läroplanen. Myndigheten håller med om att stöd till förskollärare för att kunna värdera och välja lärverktyg är viktigt, men bedömer att det bör ges på ett annat sätt än i läroplanen.

3.1.3 Kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt

Dagens samhälle är präglad av ett stort informationsflöde och utvecklas snabbt. AI och utveckling av digital teknik är inget undantag. Skolverket bedömer att denna utveckling kommer att ha påverkan på barns framtid varför det är viktigt att förskolans utbildning ger barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Genom att tidigt introducera och grundlägga dessa förmågor bedömer myndigheten att utbildningen även skapar möjligheter för barnen att närma sig ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt, så att de på sikt kan värdera information och tillägna sig de kunskaper som alla i samhället behöver. I remissversionen av läroplanen föreslog Skolverket en omarbetning med innebörden att förskolan ska ge barnen förutsättningar att tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.¹⁶ Flera remissinstanser är dock kritiska och anser att stycket om ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt även fortsättningsvis behöver omfatta digital teknik som barnen möter i sin vardag. Skolverket föreslår därför ett tillägg

¹⁵ Se bilaga 1.

¹⁶ Dnr. 2024:848

i texten som förtydligar att förmågorna att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändiga i ett samhälle som präglas av ett stort informationsflöde och är i kontinuerlig förändring genom snabb teknikutveckling.

3.1.4 Rörelse och fysisk aktivitet

Av regeringsuppdraget framgår att Skolverket ska beakta WHO:s riktlinjer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn. I uppdraget anges också att analoga aktiviteter i analoga miljöer kan bidra till ett minskat stillasittande. Av WHO:s riktlinjer framgår att barn bör ägna sig åt olika typer av fysiska aktiviteter i åtminstone 180 minuter under en 24-timmarsperiod. Denna tid inkluderar både måttlig och högintensiv aktivitet, som för barn i åldrarna tre till fyra år bör bestå av minst 60 minuter. Barn bör inte sitta längre perioder eller vara begränsade i sin rörlighet, i till exempel barnstolar eller vagnar, mer än en timme åt gången.¹⁷ Med utgångspunkt i detta föreslår Skolverket ett förtydligande om att barn ska delta i varierade rörelseaktiviteter återkommande under dagen för att barn ska få möjlighet att utveckla sin motorik och en allsidig rörelseförmåga. Myndigheten föreslår även ett förtydligande av att rörelse, tillsammans med lek, har en central plats i utbildningen och att dessa två tillsammans har en stor betydelse för barns utveckling, lärande och välbefinnande.

Några remissinstanser menar att läroplanen för förskolan bör omnämna de timmar som framgår i WHO:s riktlinjer om fysisk aktivitet. Förskolan har, till skillnad från grundskolan, inga tidsregleringar för ämnen och dessutom vistas barnen enbart en del av sin vakna tid på förskolan medan WHO:s riktlinjer omfattar hela dagen. Antalet timmar olika barn vistas på förskolan under dagen varierar också. Detta gör det problematiskt att reglera tidsomfattningen för den fysiska aktiviteten i förskolan. Utöver det anser Skolverket att förskolan redan har ett ansvar för att barn ska få tillräckliga möjligheter att vara fysiskt aktiva i olika intensitetsnivåer

3.1.5 Högläsning

Skolverket har även valt att, som ett led i myndighetens pågående lässatsning, se över läroplanens innehåll om läsning och högläsning. Myndigheten bedömer att det är möjligt och viktigt att tydliggöra att förskolan har ett uppdrag att skapa nyfikenhet och intresse för litteratur. Skolverket har därför valt att förtydliga att barn i förskolan ska få möjlighet att ta del av olika genrer, såväl skönlitteratur som sakprosa. Myndigheten bedömer att det kan skapa nyfikenhet och intresse för böcker och läsning hos fler barn. Skolverket vill också lyfta fram att högläsning kan göras i ett språk- och kunskapsutvecklande syfte. Myndigheten vill här betona att högläsning i förskolan även kan ha andra syften i enlighet med förskolans uppdrag, som till exempel att läsa för att upptäcka nya saker och intressen och för att det är roligt. I förslaget har Skolverket därför förtydligat att högläsning kan ske med många olika syften.

¹⁷ WHO, 2020

3.1.6 Ändringar av redaktionell karaktär

Skolverket föreslår även vissa ändringar av redaktionell karaktär. Ändringsförslagen syftar till att göra texten enklare och begripligare genom att förkortningar skrivs ut och att viss begreppsanvändning görs mer enhetlig. Begreppet verksamhet föreslås ändras till utbildning och förälder till vårdnadshavare.

4. Vägval och avgränsningar

I arbetet med översynen har Skolverket gjort en del överväganden som redovisas nedan.

4.1.1 Reglering av användande av digitala lärverktyg utifrån barnets ålder

Skolverket har i arbetet med förslaget beaktat *WHO Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*.¹⁸ Dokumentet presenterar WHO:s riktlinjer för fysisk aktivitet, stillasittande och sömn för barn under fem år, inkluderat rekommendationer om tid för respektive område. Även Folkhälsomyndigheten har tagit fram rekommendationer rörande fysisk aktivitet och stillasittande i motsvarande åldersgrupp och myndigheten har också beaktat dessa.¹⁹

WHO:s riktlinjer utgår från en 24 timmars cykel och innefattar även antalet timmar som barn som mest ska vara begränsad i sin rörlighet samt antalet timmar som barn som längst bör vara passivt stillasittande vid en skärm. I riktlinjerna relateras användning skärmar till fysisk aktivitet och sömn. Det beskrivs att barn i ettårsåldern inte bör ha någon stillasittande skärmtid och för barn 2–4 år bör denna tid inte överstiga 60 minuter. Barn 1–2 år bör få möjlighet att sova 11–14 timmar med regelbunden läggning och väckning. Denna tid inkluderar även vila under dagen. Motsvarande tid är 10–13 timmar för barn 2–4 år, vilket även kan inkludera vila under dagen vid behov.

Utifrån detta har Skolverket övervägt i vilken mån det är lämpligt att koppla användning av digitala lärverktyg till barnets ålder. År 2022 var 45,4 procent av barngrupperna i förskolan åldersblandad med barn mellan ett och fem års ålder i samma grupp.²⁰ Skolverket bedömer att det skulle kunna skapa organisatoriska svårigheter för ett stort antal förskolor att ha ett uppdrag som gäller vissa men inte samtliga barn i en och samma barngrupp. Om vissa barn inte får vistas i miljöer där digitala lärverktyg finns skulle det kunna få konsekvenser för undervisningen.

¹⁸ World Health Organization, 2020.

¹⁹ Folkhälsomyndigheten, 2023.

²⁰ Skolverket, *Gruppstorlekar*, 2023.

Bland annat kan det tvinga rektorer att välja bort åldersblandade grupper, trots att dessa kan ha ett uttalat pedagogiskt syfte. Det kan också få konsekvenser för ekonomi och personalresurser. Skolverket föreslår därför ingen reglering avseende användandet av digitala lärverktyg utifrån barnets ålder. Samtidigt vill myndigheten tydliggöra att användning av digitala lärverktyg bör ske med försiktighet för de yngsta barnen i förskolan med hänvisning till WHO:s riktlinjer.

Skolverket vill även poängtera att förskolans läroplan bygger på att barn i förskolan är mellan ett och fem år gamla, och att förskolans uppdrag omfattar alla de år som barnet går i förskolan. En åldersreglering i läroplanen skulle med andra ord innebära en stor förändring av styrdokumentets uppbyggnad. Att förändra strukturen och uppbyggnaden av förskolans läroplan kräver en mer fördjupad och breddad utredning som tar hänsyn till flera olika aspekter.

4.1.2 Förskolan ska erbjuda i huvudsak skärmfria miljöer

Av uppdraget framgår att Skolverket ska ge förslag som innebär att utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri för barnen. Skolverket tillgodoser detta genom att föreslå att begreppen digital/digitala och digitalisering tas bort. Myndigheten bedömer att användning av skärmar och övriga digitala lärverktyg kommer att minska eftersom det inte längre finns ett krav på att använda dessa.

Några remissinstanser, däribland *Karolinska institutet*, *Svenska barnläkarföreningen* samt *BARNverket* menar att det tydligare borde framgå att utbildningen i förskolan i princip ska vara skärmfri. Myndigheten vill framhålla att läroplanen beskriver de kunskaper och värden som utbildningen ska förmedla. Innehåll av förbjudande karaktär förekommer bara undantagsvis, till exempel när det handlar om diskriminering. Myndigheten vill även påtala att det i samråd och samtal med aktörer på förskoleområdet samt i ett flertal remissyttranden inte har framkommit något annat än att utbildningen i huvudsak är skärmfri. Vidare kan myndigheten se att ett krav på i princip skärmfria miljöer kan innebära ett hinder för inkludering och delaktighet för barn i behov av särskilt stöd, vilket även framförs av flera remissinstanser.

Dessutom är användning av begreppet skärmfri i sig svårt eftersom skärm är ett begrepp som riskerar att bli daterat på grund av den snabba teknikutvecklingen. Skolverket konstaterar även att det idag saknas en tydlig definition av skärm vilket kan göra det svårt att introducera begreppet i läroplan.

4.1.3 Användningen av digitala lärverktyg i förskolan ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde

I uppdraget framgår att Skolverket ska föreslå ändringar som innebär att eventuell användning av digitala lärverktyg i förskolan ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde.

Enligt skollagen ska utbildningen i förskolan redan idag vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Detta menar Skolverket omfattar alla lärverktyg,

däribland de digitala. Det finns en risk för att ett förtydligande enbart gällande digitala läromedel skulle kunna tolkas som att andra läromedel kan användas utan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Myndigheten föreslår därför ett generellt förtydligande om att värdering och val av arbetssätt och läromedel ska göras med utgångspunkt i vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Några remissinstanser påpekar att Skolverket inte föreslår att användningen av digitala läromedel ska ske utifrån ett tydligt vetenskapligt stöd och ett tydligt pedagogiskt mervärde. Skolverket har övervägt att införa begreppet ”pedagogiskt mervärde” så som det står i uppdraget. Pedagogiskt mervärde är samtidigt inte ett begrepp som anges i skollagen och kan därför skapa en otydlighet i relation till lagens formuleringar om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Myndigheten bedömer att vetenskapligt stöd och pedagogiskt mervärde omfattas av de redan existerande begreppen.

5. Remissynpunkter

Sammanlagt har Skolverket fått in totalt 117 remissyttranden. I tre fall lämnar fler än en remissinstans ett gemensamt yttrande. Några remissinstanser har lämnat flera olika synpunkter från olika delar inom respektive organisation.

Skolverket har skickat ut remissen till 116 huvudmän, lärosäten och organisationer (se bilaga 2). Av dessa har 68 inkommit med svar, varav nio har avstått från att yttra sig. Fyra av remissinstanserna har ställt sig bakom yttranden som en annan organisation har skickat in.

Under perioden 2024-03-22 - 2024-04-24 publicerades remissen på Skolverkets webbplats med information om möjligheten att inkomma med remissyttranden. Under perioden inkom 53 övriga remissvar denna väg. I denna kategori finns bland annat kommuner som ej var formella remissinstanser, intresseorganisationer, olika typer av nätverk för digitalisering, personal inom förskolan men också Svenska Filminstitutet. Sex av dessa övriga remissyttranden har lämnat synpunkter på delar av läroplanen som inte berörs av förslaget.

Av samtliga remissinstanser är det tio som tillstyrker eller ser positivt på förslaget i sin helhet, däribland *Sveriges skolledare*. Ingen remissinstans avstyrker Skolverkets förslag i sin helhet. 88 instanser kommenterar endast delar av förslaget.

5.1 Inkomna remissynpunkter

Högläsning

Av de 63 remissvar som kommenterar förslaget om högläsning tillstyrker 62 men vissa instanser efterfrågar kompletteringar. *Borås kommun* menar att uppdraget blir förminskat då det enbart fokuserar på läsning. I ett remissyttrande beskrivs att högläsning kan ske med olika syften, vilket inte framgick i Skolverkets remissförslag. Skolverket har beaktat detta och lagt till att högläsning kan ske med olika syften i förslaget. *Högskolan väst* menar att läsmiljö är ett för snävt begrepp och föreslår begreppet språkmiljö. *Arts & Hearts* menar att skrivningen bör kompletteras med att det är en förskollärare som ska läsa och att det inte är likvärdigt med en digital uppläsningstjänst. *Karolinska institutet* anser att skrivningen om högläsning är positiv. *Skolinspektionen (SI)* är positiv till att det tydliggörs att barn ska få vara delaktiga i högläsning som sker i språk- och kunskapsutvecklande syfte. Inspektionen anser dock att det är önskvärt att det även fortsättningsvis framgår att barnen ska få förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning. *SI* menar att den föreslagna ändringen av läroplanen innebär att detta blir mindre tydligt. Skolverket har beaktat detta och lägger till ”lyssna till” i förslaget. *Sveriges kommuner och regioner (SKR)* menar att begreppen ”läsmiljö” samt ”språk- och kunskapsutvecklande” kan behöva definieras tydligare.

Fysisk aktivitet och rörelse

De delar i förslaget som berör fysisk aktivitet och rörelse tillstyrks av samtliga 67 remissvar som kommenterar dessa delar. Vissa instanser föreslår dock utökade skrivningar. Bland annat *Arts & Hearts*, *Folkhälsomyndigheten* och *Göteborgs universitet* lyfter behovet av att komplettera remissförslaget med innehåll om motorik. Skolverket har beaktat dessa synpunkter och föreslår att motorik omnämns på ytterligare ett ställe i läroplanen. *Karolinska institutet* anser att skrivningen om fysisk aktivitet och rörelse är positiv. *BARNverket* instämmer i förslaget om fysisk aktivitet och rörelse men menar samtidigt att läroplanen ska ha större förankring i WHO:s riktlinjer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn.

Välja och värdera lärverktyg

I 56 remissvar framkommer synpunkter om förskollärarens förstärkta ansvar att värdera och välja lärverktyg. Av dessa är det 44 som tillstyrker detta.

Åtta remissvar innehåller kommentarer eller ger förslag på kompletteringar. Bland annat menar *Idéburna skolors riksförbund* och *Södertörns högskola* att Skolverkets förslag inte behövs då förskollärares uppdrag redan idag är tillräckligt tydligt. *Ifous*, *Mittuniversitetet* och *Skolforskningsinstitutet*, med fler menar att begreppet lärverktyg behöver definieras tydligare. *Borås kommun* kommenterar att skrivningen kan tolkas som att förskolläraren har rätt att välja lärverktyg, men inte digitala lärverktyg och föreslår därför formuleringen ”välja arbetssätt och lärverktyg, analoga eller digitala, där dessa tillför ett lärande”.

Sju remissinstanser avstyrker förslaget. *Skellefteå kommun* ser inte nytta med förslaget då de anser att förskollärares ansvar redan tydligt framgår i förskolans läroplan. *Svenska Barnläkarföreningen* menar att likvärdigheten motverkas av att enskilda förskollärare ska ges ansvar och frihet att värdera och välja lärverktyg, vilket även *Karolinska institutet (KI)* framför. *KI* menar även att konsekvensutredningen visar att det råder konsensus kring att förskolornas kompetens att avgöra vilka digitala lärverktyg som gynnar barns utveckling och lärande är bristfälliga, vilket kan påverka möjligheterna att göra välgrundade val. *Arts & Hearts, KI och Svenska Barnläkarföreningen* beskriver på olika sätt att Skolverket bör författa nationella riktlinjer eller vägledning för förskollärare så att de kan värdera och välja lärverktyg som innebär ett pedagogiskt mervärde. *KI* menar att dessa ska baseras på vetenskapliga studier kring vilka digitala verktyg som får användas. *Arts & Hearts* påtalar att ett vägledande stöd ska utgå från att ett pedagogiskt mervärde ska innebära frånvaro av negativa effekter samt närvaro av evidensbaserade positiva effekter.

Digitalisering

Av de svar som har kommenterat förslaget att ta bort begreppet digitalisering, avstyrker 59 av 74 förslaget. I de nämnda 59 svaren ingår även de som är negativa till att förslaget inte innehåller reglering om skärmfria miljöer. Majoriteten av de remissvar som avstyrker förslaget uppger sig se risker med eller oroar sig för hela eller delar av förslaget. Dessa synpunkter berör i vissa fall borttagandet av skrivningarna rörande digitala verktyg och digital kompetens, och i andra fall bara en av delarna. En del är positiva till att digitala lärverktyg stryks i läroplanstexten till förmån för lärverktyg, samtidigt som de ser det som negativt att ordet digital kompetens inte längre finns med i läroplanen. Några remissyttranden, bland annat *Linköpings universitet* och *Vara kommun*, är positiva till förslagen. *Waldorffförskolornas samråd* föreslår att förskolan i allmänhet ska vara fri från digitala lärverktyg men att undantag ska kunna medges av förskollärare för vissa enskilda barn.

En återkommande synpunkt är att förslaget riskerar leda till att kompetensutveckling av personal inom området digital kompetens blir nedprioriterat. Bland annat *Föräldraralliansen, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* och *Sveriges Lärare* menar att detta kan ha påverkan på barns möjligheter att utvecklas och lära. De negativa följderna av detta kan bli som störst för barn i behov av särskilt stöd. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* anser att förslaget om att användandet av digitala verktyg inte längre ska vara obligatoriskt utgör ett allvarligt hinder för barns lika rättigheter och möjligheter oavsett funktionsnedsättning. Bland annat *Stockholm stads förskoleförvaltning* lyfter att det finns ett behov av kompetensutveckling på området digitalisering för att det inte ska drabba barn i behov av särskilt stöd eller öka ojämlikheten i förskolan. *Luleå kommun, Mälardalens universitet* och *Stockholms universitet* är några av de instanser som menar att förslaget innebär risker för barns möjligheter till delaktighet och inflytande, en bedömning som *Svenska barnläkarföreningen*

inte delar. *Myndigheten för delaktighet* menar att digitala lärverktyg bidrar till att skapa en inkluderande förskoleverksamhet.

Många remissinstanser menar att förslaget kan påverka förskolans kvalitet och likvärdighet negativt eller inte kommer gagna den, däribland *Högskolan Kristianstad*, *Mittuniversitet* och *SKR. Skolinspektionen* poängterar att mer övergripande formuleringar i läroplanen innebär mindre tydliga krav, vilket kan få konsekvenser för likvärdigheten i förskolan och ansvaret att arbeta kompensatoriskt för de barn som växer upp med mycket begränsad eller ensidig användning av digitala verktyg. De menar vidare att mer övergripande skrivningar gör det svårare för dem att kvalitetsgranska och utföra tillsyn. Även *Idéburna skolors riksförbund* uttrycker en oro för att förskolans kompensatoriska uppdrag riskerar att bortprioriteras när det gäller barns digitala kompetens. Liknande yttranden kommer bland annat från *Skellefteå kommun. Folkhälsomyndigheten* tillstyrker Skolverkets förslag men menar samtidigt att olika förskolor kan komma att arbeta med digitala lärverktyg olika mycket, vilket kan påverka barnens allmänna digitala kompetens, deras lärande och även möjligheterna till inflytande. De, tillsammans med bland annat *Barnombudsmannen*, menar att det är viktigt att Skolverket följer upp vilka konsekvenser förslaget får för flerspråkiga barn och barn i behov av särskilt stöd. Bland annat *Göteborgs stad*, *Svenska Tornedalingars Riksförbund* och *Sverigefinska ungdomsförbundet* menar att digitala lärverktyg är viktiga för att stödja barns utveckling av sitt modersmål eller sitt nationella minoritetsspråk.

Ett flertal remissinstanser menar att läroplanen fortsatt borde ha formuleringar rörande digital kompetens och barns möjlighet att få utveckla ett kritiskt förhållningssätt till digital teknik. Några av dessa remissinstanser är *Ifous*, *Piteå kommun* och *Stiftelsen dator i utbildningen (DIU)*. *Sefif* ställer sig negativ till att den tidigare skrivningen om ett kritiskt förhållningssätt till digital teknik omarbetas till en mer generell skrivning.

Jämställdhetsmyndigheten menar att förslaget riskerar att inte ligga i linje med regeringens föreliggande satsning för att motverka kompetensbristen och könssegregeringen inom STEM.²¹

Svenska filminstitutet menar att förslaget motverkar deras uppdrag när det gäller det nationella filmpolitiska målet att barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.

Karolinska institutet menar att en försiktighetsprincip bör råda och att förskolan ska avstå från att använda digitala verktyg så länge det inte med säkerhet går att säga att det inte föreligger skadliga effekter.

²¹ STEM är en förkortning av Science, Technology, Engineering och Mathematics.

Ändringar av redaktionell karaktär

Det har inkommit ett fåtal synpunkter på de redaktionella ändringarna. Samtliga synpunkter anger att begreppet förälder i en mening bör ersättas med vårdnadshavare. Denna synpunkt beaktar Skolverket.

Övriga remissynpunkter

Flera remissinstanser föreslår ändringar när det handlar om förskolans språkutvecklande arbete, däribland *Göteborgs universitet* och *Högskolan i Jönköping*.

Göteborgs universitet föreslår även en förstärkning av de estetiska perspektiven med ett särskilt fokus på dans och rytmik, bland annat kopplat till rörelse och språkutveckling.

6. Implementering

Skolverket har i samband med översynen beslutat om en preliminär plan för implementering.²² Det övergripande målet med implementeringen är att målgrupperna ska känna till och förstå vad som avses med de nya skrivningarna i läroplanen. De primära målgrupperna ska också kunna tillämpa läroplansskrivningarna i sina verksamheter och veta hur de kan kommunicera sitt förhållningssätt till andra.

Planen gäller för tidsperioden december 2023-december 2024, men kan komma att uppdateras utifrån eventuellt beslut om ikraftträdande. I arbetet med att stödja huvudmäns och rektorers implementering av en ändrad läroplan kommer Skolverket beakta behovet av att förtydliga vissa begrepp, som till exempel läsmiljö och sakprosa.

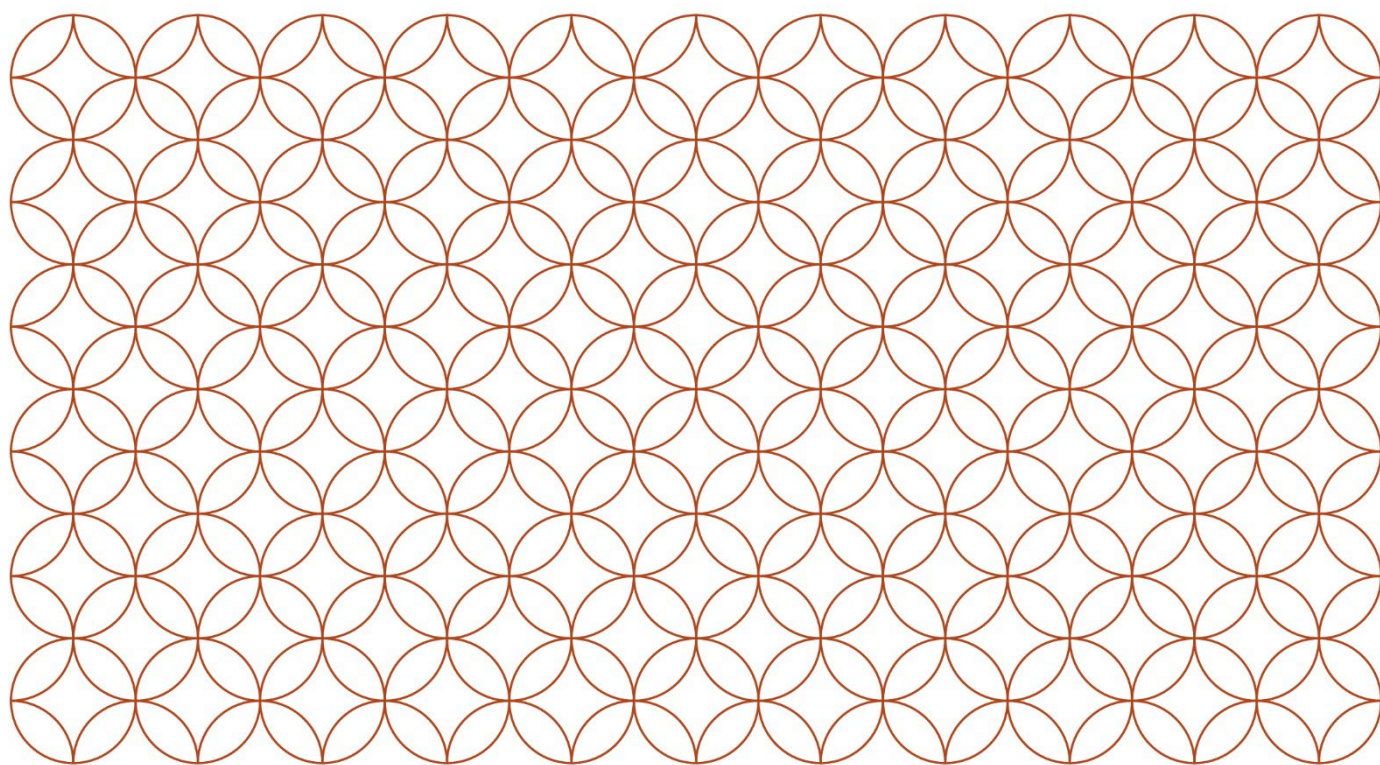
7. Fortsatta behov

I remissyttranden har det inkommit en rad synpunkter som Skolverket inte haft möjlighet att beakta inom ramen för detta regeringsuppdrag. Kommentarererna är dock värdefulla och relevanta synpunkter kommer att beaktas inför en kommande revidering av förskolans läroplan.

²² Dnr 2023:3493

Referenser

- Folkhälsomyndigheten. *Riktlinjer och rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/mat-fysisk-aktivitet-overvikt-och-fetma/fysisk-aktivitet-och-stillasittande/riktlinjer-och-rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/>
- S2023/01669. *Uppdrag om digital medieanvändning bland barn och unga*. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2023/05/uppdrag-om-digital-medieanvandning-bland-barn-och-unga/>
- Förordning (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>
- Skolverket. 2023. *Gruppstorlekar 2014–2022*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=F%C3%B6rskola&omrade=Barn%20och%20grupper&lasar=2022&run=1>
- Skolverket. Dnr. 2024:848. *Remiss av ändring av förordning om läroplan för förskolan*
- U2017/01929/S. *Uppdrag om översyn av läroplanen för förskolan*. <https://www.regeringen.se/contentassets/fc4626cab51b4d06bd3d1a5b98aa798b/uppdrag-om-en-oversyn-av-laroplanen-for-forskolan.pdf>
- U2017/04119/S. *Regeringen beslutar om nationell digitaliseringsstrategi för Skolväsendet*. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/10/regeringen-beslutar-om-nationell-digitaliseringsstrategi-for-skolvasendet/>
- U2022/03951. *Remiss av Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*. <https://www.regeringen.se/remisser/2023/03/remiss-av-statens-skolverks-forslag-till-nationell-digitaliseringsstrategi-for-skolvasendet-20232027/>
- U2023/02765. *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens skolverk*.
- U2023/03229. *Uppdrag om lärverktyg i skolväsendet*. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2023/11/uppdrag-om-larverktyg-i-skolvasendet/>
- World Health Organization. 2020. *WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240015128>



Skolverket

www.skolverket.se